

POWOD (397) *sb m*

Pierwsze o jasne; -ód (21), -od (1); -ód : -od SarnStat (16:1); -od- (257), -ód- (1) JanNKar.

sg N powód (115). ◇ G [w znac. I.] powodu (12) GroicPorz (11), UstPraw, powoda SarnStat (12). [w znac. II.] powodu (20). ◇ D powodowi (58). ◇ A [w znac. I.] powoda (12), powód (4); powoda UstPraw (4); powód GroicPorz (2), RejPosRozpr; powoda : powód SarnStat (8:1). [w znac. II.] powód (20). ◇ I powodem (125); -em (42), -(e)m (83). ◇ L powodzie (5), [powodu]. ◇ pl N [w znac. I.] powodowie (4). [w znac. II.] powody (2). ◇ G powodów (2); -ów- (1), -(o)w- (1). ◇ D powodóm (1). ◇ A [w znac. I.] powody (1) UstPraw, powodów (1) SarnStat. [w znac. II.] powody (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

I. Rzeczownik osobowy (272) :

1. Inicjator, pomysłodawca, sprawca czegoś; ten, kto zachęca, namawia, nakłania do czegoś; w sensie negatywnym: prowodyr; princeps (consilii) Vulg, PolAnt, Calag; auctor (aut(h)or) Modrz, Calag, Cn; qui operatus est, qui consuluit, reus PolAnt; exquirens Vulg; auspex Cn [w tym: o kobiecie (4)] (42) : Anfanger eines dinges. Poftánowcá/ et Powod. Autor. Princeps consilii. Calag 17b.

powod czego (18): Napyerwey powyefzcz fwoyą pyrwfcha wkthorey zenye fwey tho przpipffował abi ona povodem przednyeyfchym zabiczia thego bila, odwolall *LibMal 1543/77*; Nád tym grzeffnikyem ktory był powodem wflytkyego/ Vítaw áby fprofný czárt ftał ná práwicy yego [*Ps 108/6*] (*marg*) Ná takiego ktory iefth powodem złości fłufznie mamy zędáć pomfty frogiey [...]. (–) *LubPs Z; Leop 1.Esdr 5/10; BibRadz *4v, Esth 16/17, 1.Mach 9/61, 2.Mach 4/47*; Ekkius powiedział [*do Lutra*] iżeś ty iefth powodem tey rzeczy [*tj. dyskusji o zwierzchności papieża*]/ boś Themę záłożył/ iż ftolec Pápiefski niebył w tákíey powadze przed Sylueftrem Papieżem *BielKron 195*; Stroná Władziłławá Krolá obleglá Vlyrká Grábię Cyliyfkiego/ [...] poimáli go Polacy gdy wciekał z zamku/ á ten był powodem wfzytkich rofterkow. *BielKron 388v*; zbudowác one fławne miáftá w dálekich kráinach: á práwem dobrze poftánowionym rofprofzone zgromádzíc/ á z bydláth ludzie podziááć: pokazác im małżeńftwo: więc gofpodárftwo około roley: [...] częgo wfzythkiego był powodem Ariftoteles v Alexándrá páná fwe⁸⁰ *GórnDworz Kk5v; RejPosWstaw [143⁴]; BudBib 1.Mach 3/29*; Záprawdę zwierzchny Pan/ ma być powodem y ftożem pokoiu á zgody miedzy obywatelmi *ModrzBaz 21v; ModrzBaz Bud π6; CzechEp 61, 277; OrzJan 108*; [oddałem iá [*pracę*] iuz był temuż I.M. Pánu Woiewodzie Krákowfkiému/ iáko powodowi téy prace moiey *JanStat [**8v]*].

powod do czego (14): Co wfzyftko/ by było cále á nie zgwałconé [...] nigdy to pewna/ nie byłby był Papiész powodem do tákiéy woyny *OrzJan 119*. Cf *powod do czego miedzy kim; komu; Ze zdaniem dopełnieniowym.*

powod do czego miedzy kim (1): Czemu by też kto nie wniolf owego obyczáiu do nas/ ktori iefth we Włofzech/ iż fláchtá [...]wynáyduie ná biefiadzie gry rozumne [...]: Pánie Krifski [...] pokuś [= *spróbuj*] W.M. tego/ á tak iákoś był powodem do Akádemiey Padewfskiej miedzy Polaki [...] tak y thu/ niechayby fie takowe gry od W.M. poczęły *GórnDworz B8v*.

powod komu [w tym: do czego (9)] (12): *BibRadz Is 36/15, 1.Mach 9/69*; Wiem iá práwi [*Aleksandra, żona króla żydowskiego, do mieszczan*] iż macie fłufzną przyczynę gniewu/ ná męża mego/ bo to zádziaáł okrutnemi á nieznofnemi krzywdámi/ ktoremi was trapił: A przeto/ ábyście

to ználi/ żem mu ia nigdy powodem do tego nie byłá/ y owżem ilem moglá odwodziłam go od thákowego okrucieńłthwá/ kazáłam go wyrzucić ná rynek/ áby vmárły był łkaran *GórnDworz* Y3; oná świecka niewiáftá odmienioná [*dzięki modlitwie*] do wżytkich duchownych rzeczy/ powodem fię mężowi zftáá *SkarŻyw* 582, 51, 86; Ale Witołd [...] odpowiedział Połtom koronnym/ ktorzy mu Krolełstwo Połłkie pod Iágełem podawáli: Iż [...] od przedfięwzięcia moiego [*tj. od koronowania się na króla Litwy*]/ [...] do ktorego mu [*lege: mi*] był powodem łam Iágeło/ zda mi fię rzecz łzkáráda/ y nie vczciwa przełtác. *StryjKron* 562; Y ták z łálki Bożey międy ludźmi żywiemy/ nie tylko/ ábyłmy mieli komu/ do iákicy złości/ y nierządu przyczyná/ y powodem być *NiemObr* 151, *ktv*; *LatHar* 144; *JanNKar* Bv; y zacny Podczáły [*Jakub Leśniowski*]/ Herbownym [*tj. szlachcie pieczętującej się tym samym herbem, co on*] y oyczyźnie iełt wżelkimi czáły. Powodem do wolności krwią przodkow nábytey *SzarzRytLeśn kt.*

powod k(u) czemu (2): Ale łkoro żydowie/ Bogá opuścili/ Sámi fię wnet ze wżytkim/ w niwecz obroćili. Nie był ich kto hámuiać/ bo łámi krolowie/ Ku wżytkiemu łzaleńłtwu/ byli powodomie. *HistHel* [A2]v; *NiemObr ktv.*

powod czym (1): ielzczę ciebie dla bráciey zołtáwić [*przy życiu*] chce Pan Bog/ ábyś im náuká y przykłádem do zbáwienia był powodem. *SkarŻyw* 51.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: do tego (3); aby, żeby, by (3), iż, że (2)] (5): Y zwiodłzy [*Szymon z ludem swym*] bitwę z Báchidem/ porázili go frodze [...]. Rozgniewáł fię thedy Báchides ná ony ludźie złościwe/ ktorzy mu byli powodem żeby fię vtargnáł ná onę ziemię/ y pomordowáł ich wiele *BibRadz* l.*Mach* 9/69, *Is* 36/15; Pátrzże w.m. iáko te Troianki powodem były do te⁸⁰/ iż fię Rzym záczał. *GórnDworz* Z2; Ktory [*Lukrecjusz ustępujący z urzędu*] gdy odchodził/ Brutus był do tego powodem/ że mu s łkárbu połpolithego było dánych dwádziełciá Tálenhow *Phil* E3; łambym powodem do tego był/ ábyście práwo tákíe łzkodliwé conapředzý znieśli *OrzJan* 59.

W połączeniach szeregowych (2): Y chociaż iuż łą pierwey kłięgi Bibliey po Połłku przełožone y ná iáśniá podane/ ktorzyh ktożkolwiek iełt autorem y powodem/ á wykładáczem/ tedy [...] ziednáł łobie v káżdego chwałę y łławná pamięć *BibRadz* *4v; *Autor* po Połłku piáraz/ łkládácź/ łprawcá lub powod álbo poczárezek [!] częgo kolwiek. *ModrzBazBud* π6.

Jako aluzja do nazwiska ks. Hieronima Powodowskiego, autora antyinnowierczego „Wędzidla” (1): W czym cię [*księże Powodowski*] niech B. [= *Bóg*] przez Chriłtułá/ duchem łwy^m zhołduie. Abyś nie był pełnym iádu y morderłtwá wrzodem/ Ale łobie y z drugimi k lepłzemu POWODEM. *NiemObr ktv.*

W charakterystycznych połączeniach: powod czegokolwiek, ksiąg Biblijej (2), listów, morderstwa (mordu) (2), pokoju a zgody, takiego sądu, tego zezwolenia, tej prace, tej rzeczy, wszytkiego (2), wszytkich rozterkow, zabicia, (wszytkiej) złości (3); powod do Akademijey Padewskiej, do przedsięwzięcia [czyjego], do wiary, do wojny, do wolności, do wszytkich duchownych rzeczy, do zbawienia; powod k lepszemu, ku wszytkiemu szaleńłtwu; powod przedniejszy.

Szeregi: »powod i podpora« (1): Z tych tedy miar/ żeście W.M. moi M. Pánowie [...] mnie do wydánia tych dwoygá nowych kárákerów Połłkich [...] powódem y podporá byli: łłusznie y przyłtoynie téż przez ręce W.M. y pod imięniem W.M. oyczyźnie téyże podáné byđź máią. *JanNKar* Bv.

»powod i pryncypał« (1): iefli [ksiądz Powodowski] ich [dwóch stworzycieli, tj. koncepcji o nich] vsć chce/ tedy Arryánftwá [...] żadną miarą nie wydzie: gdy przedsię iedne^{go} *caufam efficientem et primaria^m*, á drugie^{go} *instrumentalem*, to ieft/ iedne^{go} powodem y pryncypałem/ iáko páná/ á drugie^{go} naczyniem/ ábo sługą kteryby to rofkazanie drugiego wykonywał/ wyznác będzie musiał. *CzechEp* 277.

»przyczyna i (a) powod« = *princeps Vulg* [szyk 3:1] (4): *Leop* 1.*Esdr* 5/10; *CzechEp* 61; *NiemObr* 151; Pánie Iezu Chryfte/ ty wiezf/ iákom wiele złegoia [!] nábroił [...]. A iefzcze [...] inšzymem przyczyną był y powodem czáfem do grzechu. *LatHar* 144.

»przykład i powod« (1): Bo Anthemiufz obaczywfzy z iákiego niebefpieczeńftwá wyfzedł/ [...] profił [św. Chryzostoma] ábj go vczynił Chrześciáninem: y prowadzony do Bifkupá wwierzył y ochrzfzczony [!] ieft. Y Był ták ten zacny Rhetor/ wielkim przykłądem y powodem innym do wiáry. *SkarŻyw* 86.

Przen [czego] (1) :

Szereg: »powod a sprawca« (1): Niech iácy będzie rozum powodem/ á fprawcą wšytkich poftępkow [author sit agendi, dux et moderatrix] *ModrzBaz* 8v.

α. *O Bogu i Chrystusie* (2) :

powod czego (1): Adam wedle fwey poządliwości niepoymował fobie żony/ ále iá wziął od Bogá/ gdzie obáczyć mamy fwiątobliwofc małżeńftwá ktorego powodem ieft fam Pan Bog. *BibRadz* I 2b marg.

[*W przeciwstawieniu*: »powod ... egzekutor«: iż pan Kryftus ieft y authorem/ tho ieft/ powodem zbáwienia náfzego/ y sługą á exekutorem: powodem według boftwá/ á to wefpołek z Oycem y Duchem świętym: exekutorem s ftrony człowieceńftwá. *PrzechOkaz* G4.]

Szeregi: [»autor to jest powod«: *PrzechOkaz* G4 cf *W przeciwstawieniu*.]

»powod albo ustawca« (1): poiąć możemy/ że służeńność Kościelna/ áczkolwiek przez ludzi bywa fprawowaná/ wšákże nie ieft wynaláskiem ludzkim. Abowiem początek iey z niebá ieft/ y powod ma ábo vftawcę fámeo Bogá *RejPosRozpr* c.

β. *O szatanie* [czego] (2) : A tá modlitwá musi záfwdzy mieć fropie fprześciwniki fwoie/ to ieft/ czártá: ktery ieft powodem delperácyey/ to ieft/ zwątpienia w iáfcie Bożey. *LubPs* ee4v; *BudBib* 4.*Es dr* 16/51.

2. *Ten, kto kieruje czymś lub czyims postępowaniem* (2) :

[*powod komu*: *HistTroj* G4 cf *W połączeniu szeregowym*.

W połączeniu szeregowym: Z ofobná záf każdego Páná Greckiego profił/ nápominał/ áby każdy dobrym wodzem á powodem y pobudką fwym sługom był *HistTroj* G4.]

a. *Wódz, przywódca, przełożony* [czego] (2) : CZWARTY VRZĄD WOIEWODZY: Woynę rużenia pofpolitego záfstępować/ y oney powodem bydfz/ z fwym Woiewodztwem *SarnStat* 298.

[*Szereg*: »powod albo biskup«: abyście wiedzieli, iż nie Stankar naszego kościoła powodem albo biskupem był, ale tylko członkiem jednym *AktaSynod* I 37.]

Przen (1) : Głowá grunt w człeku głowá mu pánuie/ Powod ieft wšzech fpraw/ członkom rofkázuie *RybGęśli* C4v.

3. *praw. Ten, kto pozywa kogoś do sądu, oskarża, oskarżyciel, strona skarżąca w procesie sądowym; actor BartBydg, JanStat, Cn; accusator Modrz, Cn; inquisitor, petitor, qui ad iudicium provocavit, qui vocat in ius Cn (219)* : alye nakogo Bądye zaloba ma pyerwey poštawycz stherzy szwyathky, a fthych tho czterzech swyathkow powod albo ktho zalvye ma dwa wybyeracz kthore bądye chczyal *MetrKor* 34/134, 34/134, 40/814, 815; Actor, povod, gyscyecz *BartBydg* 4; POwodem nązywaią thę Perfonę/ kthora przed Sądem żaluie ná kogo/ chcąc co mieć od niego. *GroicPorz* fv; NA Powod czterzy rzeczy należą/ przegłędąc niż fyw wola w Prawo *GroicPorz* f2; thedy Powod gdy iuż ma żalować/ to theż pilnie ma rozmyśląc/ aby fprawiedliwą rzecz przeciw pozwánemu záczywał *GroicPorz* f2; POwodowi odwłoki ku zgotowaniu ná fwą fprawę niebywaią dáne. Abowiem powod ná káżdym ftopniu Prává/ y ná początku/ ma być s fwoią rzeczą gotow ze wzythkimi dowody fwymi ważnymi á gruntownymi. *GroicPorz* f3; Ielliby tedy pozwány trzeći raz nieftánał/ potym ná żądanie powodu po czytaniu s Kfyąg tákiego troygá iego niepołufzeńftwá/ Sędzia go fkaże ná vpad *GroicPorz* q2; Biała głowá ielli ielt powodem/ tymże fpofohem [tj. *tak samo jak mężczyzna*] Gwar vczyni *GroicPorz* v2v; Ielt ktemu przykład piękny o Krolu Alexándrze/ ktory ile kroć fyw przydáo/ iżby powod ná Sądzie rzecz fwoię powiádał w niebytności oney ftrony ná którą żaluie/ iednym go tylko vchem zwykł fluchác/ á drugie ręką zátulác *GroicPorz* aa4, Cv [4 r.], e, f2 [2 r.], f2v [5 r.], f3 (93); Abowiem powodowi ná wiecáh tylko prawdziwą niemocą odwłoká należy *UstPraw* G3; Gdy pozwány powodá zda rychley niżli być ma/ áni też inlze powody zdaią/ tedy tákowe zdanie ielt nikczemne. *UstPraw* G3v; ktorých [tj. *ustalonych sądownie*] gránic fkażń y wzytek poštępek prává ma Podkomorzy przes lift fwoy powodem odeflác fádowi zyemfkiemu ná poroczki bliźlze: Kthore lifty Podkomorzego przes powodá przynieflone fád zyemfki ma wpifác w kfiegi zyemfkie *UstPraw* I, A3v, B, Bv [3 r.], B2v, C2 (34); nie może ná iednym Sądzie tenże być powodem/ tenże być Sędzią *OrzQuin* S3, S3; *ModrzBaz* 96; Stároftowie [...] máiá opátrowác/ aby mężobóyce nie ináčey iedno ná dne w wieży pokutę czynili: á zgodá/ którą z powodem vczyniá/ nie ich wfpomágác nie ma. *SarnStat* 608; DZiwifz fkarzył fie/ iż pies Wálków z podefczwania/ y z przypędzenia Wákowého ták go obraził y vkąsil/ iż z oného vkązfénia vkázowál y twiérdził fie chrámác: ále Wálko tego pofczwania/ álbo pfięgo przypędzenia przál. A iż DZiwifz będąc powodem [*Egidius actor JanStat* 1110] nie mógl tego dowiédz: My w tákowéy rzeczy obiańniamy/ iż [...] *SarnStat* 621; Tedy w tákowéy rzeczy ten/ który ielt w dźierzeniu/ odepchnąwfzy powód [powodá *JanStat* 633]/ á ku dowodowi z świádki niech będzie przypufczon *SarnStat* 781; áż ná końcu [roków] powodowé ftrony máiá bydż zdawáné. A ielli pozwány zdałby piérwey powodá/ niż práwo dopuści innych powodów zdawác/ tedy powodowi tákowe zdanie nic nie będzie fzkodziło. *SarnStat* 799; która [choroba] powodóm nie przyftoi/ á to dla tego/ iż powodowie máiá Roki záwité/ á ztąd máiá bydż záwždy ku ftaniu gotowi. *SarnStat* 826, *5, 62, 459, 461 [2 r.], 462 [2 r.] (60); Kiedybym był fędzią [...]. Skazałbym [= *orzekłbym*] być zły kontrákt/ ktorego by powod Nie vmocnił po trzeźwiu *KlonWor* 69.

powod czego [= *wnoszący sprawę o coś*] (1): á ielliby między tákowými pozwánými [o czynienie *granic*] byli niektórzy wespółk dziedzicami lat niemáiacy [...]/ tedy przeciwko tákowym fád będzie poštępowál [...] nic niebacząc ná to/ iż lat nie máiá [...]. A wżákże Podkomorzy álbo iego vrząd Pokomorzki [!] záchowa im wolné czynienie o ich częśc z powodem gránic *SarnStat* 474.

W *połączeniach szeregowych* (2): PErfony Sądowi przynależące/ bes których Sąd być nie może/ ty fą: Sędzia/ Powod/ y ftroná obwiniona. *GroicPorz* b; SKutek y pożytek tych wżytkich odporow ten ieft/ iże każdy przes nie może fwą fprawę odwlec/ álbo fye vwiarowác PErfony Sędziego á zwierzchności iego/ álbo odpędzić od Akcyey Prokuratorá/ Powod/ Swiádká *GroicPorz* t2v.

W *przeciwstawieniach*: »powod ... pozwany (3), obwiniony, odpowiedna strona« (5): ODpowiedney ftronie práwo zówždy ieft przychylnieyfze niż Powodowi. *GroicPorz* v4v; GDy Powod gołymi flowy żáluie/ obwiniony z żáloby iego Przyfýęgá fye fwoią wybije. *GroicPorz* yv, v4; *UstPraw* G3; gdyż tóż wolno powodowi/ co y pozwánemu *SarnStat* 826.

Szeregi: »tak powod, jako i odpor« (1): Przeto fą [*prokuratorowie*] vftáwieni [...]: Aby przez nie thák Powod iáko y odpor/ fzkod fwych przefttrzegáli. *GroicPorz* e2.

»(tak) powod i (a, jako) pozwany« = *actor et citatus JanStat* [szyk 5:1] (6): O nieftánium pozwánego y powodu. *UstPraw* Cv, B2; Sędzia od powodá y od pozwánego ma pytác przed fkazániém, iefli máią co ku fwéy rzeczy mówić. *SarnStat* 797, 1258 [3 r.].

Wyrażenie przyimkowe: »przez swego, pewnego, słusznego powoda« = *bez właściwego oskarżyciela, pod nieobecność osoby prawnie wnoszącej oskarżenie; sine (legitimo a. certo) actore JanStat* [szyk 3:1] (2:1:1): Prokurowác ábo pozywác przez fwégo powodá zaden nie ma. *SarnStat* 566 [*idem* 570]; Dla tego vftáwiamy/ iż iefli kto pozowie/ álbo będzie prokurował czyię rzecz przez powodá fłufzného/ ták pozywáiący álbo prokuruiący niech będzie powinien záplácic winę pozwánemu piątądzieftą *SarnStat* 566, 566, 570.

a. Oskarżyciel publiczny (1) :

Szereg: »tak powod, jako i pozwany« (1): potrzebna rzecz ieft/ áby byli vftáwieni inftygatorowie przeciwko tym/ ktorzi fię czego dopuścili przeciwko Rzeczyfpolitey [...]. Toż ma być rozumiano y o ftronách pozwanych/ áby miály pewne á z wyroku Rzeczyfpolitey poftánowione rzeczniki fwe. [...] A niech pilności przyłożą ták powodowie iáko y pozwáni [*tam accusatores quam defensores*]/ áby fátécznie w tákicy powinności á czuynie fobie poczynáli. *ModrzBaz* 95.

4. *praw. Ten, kto stoi na czele określonego typu prawa [czego]* (9) : PRáwo Woiewodze, tego powodem WOIEWODA. *SarnStat* *5; PRáwo Ziemfkié, tego powodem SędZIA ZIEMSKI. *SarnStat* *5, *5 [7 r.].

II. Rzeczownik nieosobowy (125) :

1. *To, co sprawia, że ktoś podejmuje jakieś działanie, to, co wiedzie tu jakimuś działaniu; ansa, auctoritas, auspicium, campus, casus, cursus, ducatus, ductus, facultas, gladius, locus, materia, oblatum, occasio, occasiuncula, seges, via Cn* (67) :

a. *Zachęta, pobudka; podnieta, impuls, bodziec* (55) :

powod do czego (5): *GrabowSet* A2v; A ktoż ná oko nie widzi znácznych powodow do nabożeńftwá w tych modlitwách/ gdzie fię przednieyfza zakonu nowego prośba Páńfka powtarza *LatHar* 512; [*Boże*] day ciérpliwość do znofzenia fmutków y doległości náfzych/ które nam fą lékárftwem ná oczyfcienié grzechów/ y powodem do wiefzszego vciekánia fię do ciebie *SiebRozmyśl* E4. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym; Zwrot.*

powod komu (4): *SienLek* 193; *BudNT przedm a2v*; nieco RYMOVV DVCHOVVNYCH nápiřác/ rzecz mi fię zdáká táka/ ktoraby [...] do nabożeńřtwa inřzym [ludziom] powodem byłá. *GrabowSet A2v*; *SiebRozmyřl E4*.

powod k(u) czemu (2): ále zá prawdę tylko lutořć ieřt mi k themu powodem/ żáľuiąc w tym ziemków moich/ iř lye w tey czći cudzoziemcowi [tj. *Antoniusowi Schneebergerusowi, który w r. 1557 wydał łacińsko-polski katalog nazw roślin*] vbieżec dáli. *SienLek* 193. Cf *Zwrot*.

powod czyj [= *kto pobudza do działania*] [w tym: *G sb i pron (31), pron poss (7), ai poss (5)*] (43): wyiáwřzyby řnadz kto tak rozumiaľ yř ty rzeczy zadnář miarą niemogą być okrom iakiego ofobliwego kunřtu/ ktorych ieřt nauka w piřmie zamkniona: álbo powodem autora poruřzeni [!] niebędzie mniemaľ yzby tym niepoćciwořć czynic miaľ/ oczym on autor piřac rozumiaľ sobie za poććziwą rzecz być. *KwiatKsiąř P4*; Y nápomina [řw. *Jan*]/ áby raz przyiętą wiárę řtátecźnie trzymáli. Nářláduiąc powodu [= *postępując zgodnie ze wskazaniami*] Duchá řwiętego. *WujNT 1.Ioann 2 arg*. Cf *Wyrażenia przyimkowe*.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Lecź mnie miłořciwy Pánie/ nie iedná ktora ztych pomienionych przyczyn/ ále rázem wřzytkie/ y ine ktemu niektore/ do tego powodem były/ że tę pracę fwoię/ to ieřt nowy Nowe⁸⁰ Przymierza przekład [...] wydać vmyřliłem. *BudNT przedm a2v*.

Zwrot: »powod dać [czym]« [w tym: *do czego (1), ku czemu (1)*] = *ansam a. occasionem dare, auctorem esse, auctoritatem afferre, materiam praebere, patefacere aditum a. fenestram a. iter a. viam, sternere viam Cn* (2): Niechać kazdy obaczy iaki powod dali ku zabyciu tym krwawym řtatutem okruřni/ zabiacze/ á vřtawcze tego řtatutu *SeklKat I4*; Iednák wielka ieřt řmiáľořć Budnego/ ktory porzádek czterech Ewáńgeliy pomieřzaľ [...]. Do czego mu powod y przyczynę dáli tłumácze Brzeřcy tą głożá *WujNT 396*.

Szereg: »powod i przyczyna« [řzyk 2:1] (3): *Skarřzyw 371*; Przetoź lepiej ie [řzechy] Theologowie głównymi názywaią/ dla tego/ że z nich iáko z głowy y z řzrodlá iákiego rozlicźne wády y grzechy/ y pogorřzenia/ powod y przyczynę fwoię máia. *LatHar 130*; *WujNT 396*.

Wyrażenia przyimkowe: »bez powodu« (1):

~ *W poľczeniu szeregowym* (1): *Skarřzyw 262 cf W przeciwřstawieniu*.

W przeciwřstawieniu: »bez powodu ... z powodu« (1): bo on [řart] ieřt poczátek grzechu y iemu pokuty żádneý niezofřtáwiľ P. Bog/ iřz bez ćiaľá/ bez powodu/ bez przykľádu bez pokuřy zgrzeřzyľ. á Iádam y Iáwa w ćiele y zpowodu y z poduřzczenia á przykľádu dyabelřkiego/ ktory iuřz był řam grzech řpłodziľ/ vpadľ. przetoź řáľkę nálaźľ. *Skarřzyw 262*. ~

»z powodu [czyjego]« = *z czyjeřs inicjatywy; w sensie negatywnym: z czyjeřs namowy, wskutek czyjeřs namowy* (5): Cefarř Máxymilian [...] wzyáľ bráterřřtwo z Bázylim Mořkiewřkim kľiędzem [...]/ chcąc krolowi [polskiemu] w tym zářzkodźić. Przetho Bázylis powodu Cefárřkiego zřamawřzy przyięę oblegľ Smoleńk *BielKron 410, 368*; [*Panie*] day wodza tákiego/ Co z iego powodu/ vmyřľ do dobrego Skľániaľby fię ludzki *GrabowSet C4*; *GosľCast 4*.

~ *W poľczeniu szeregowym* (1): *Skarřzyw 262 cf »bez powodu«*.

W przeciwřstawieniu: »bez powodu ... z powodu« (1): *Skarřzyw 262 cf »bez powodu«*. ~

»na powod [czyj]« = z czyjejs inicjatywy (1): Tegoż też czału y ziemia Zmodłka (na powod tegoż krola) wiarę krześcianfką y krzeft przyjęła. *MiechGlab* [88].

»za powodem [czyim]« = z czyjejs inicjatywy; w sensie pozytywnym: dzięki komuś; w sensie negatywnym: przez kogoś, z namowy czyjejs (35): *BielKron* 307; Przeto wątpić żaden niemoże/ iż to zá powodem iego [*Boga*] ieft w mocy nálezey/ ábyfmy łobie łalkę iego ziednać mogli. *KuczbKat* 415; *CzechRozm* 2; Ktorego [*Nestoriusza*] trzeći Zbor zá powodem Celefryná Papieżá zrzucił/ y przeklął. *SkarJedn* 391, 263, 305, 316 [2 r.]; Zá twym powodem [*Boże*] ferce łye nam wróci/ A nieprzyacielił prędko tył obróci. *KochPs* 87 [*idem* 167], 67, 114, 167; *SkarŻyw* 301, 390; Tegoż też czału Pieczory w Kijowie kopác poczeto/ dla grobow/ zá powodem iákiegoś Antoniego/ ktorego Ruś ma zá świętego. *StryjKron* 175; [*Ksiądz Powodowski*] naprzod dáie o łobie łprawę przecz mnie [...] Antychriftem też po beftyey názwał. Dokładáiąc tego/ iż to zá moim powodem czyni. Przeto/ iżem ia też zwierzchniego páłterzá powłzechnego/ y wizytki nazacnieyłze y napobożnieyłze ludzie [...] pierwey y bárzo dotkliwie wiele rázow ták oładził y ołzácował *CzechEp* 324, 10, 323, 324, 369; Z nowu tedy/ [...] W ręce Polłkie Połock przyłzedł/ Zá powodem łczęśliwego Stepháná Króla Polłkiego. *KochPieś* 45; *GórnRozm* N3v; Oycze mój/ czymkolwiek łye twé ferce fráłuię/ Niech nábytéy rołkolzy žalem nie vymuią/ Którey zá twym powodem włzyłcy záżywamy *ZawJeft* 21; *ActReg* 30; *GrochKal* 15; A ták Athenieńczykowie bacząc że tám pożytek być nie miał gdzie poczłiwołci nie máłz/ włzytkę onę rádę zá powodem Aryłthydefowym wzgárdzili y opułčili. *Phil* H4; *KochFrag* 50; niedawnych czałów [*Turek*] pánem włzyłtkiey žiemi Węgierłkiey zołtał. Ale którym łpołobem zołtał? [...] W ten czás/ gdy łie koroná ná dwie częłci rozerwála/ gdy łie pánowie rozdwóili/ gdy łie lud rozdzielił/ zá powodem/ nie rzekę chłiwołciá pánowánia Iáná y Ferdinándá. *OrzJan* 28, 110, 130; gdy Arcykłiążę Máximilian/ imo włzech *confens*, zá powodem máłey liczby ludzi chłiał occupowác Rzeczpołpolitą/ y Królem przez moc zołtác *SarnStat* 1051; *VotSzl* A2v, Ev.

~ Szeregi: »za powodem i pomocą« (1): Pewnieby [*panowie szlachta*] ták niedbáli/ że nie rzekę zápamiętáli/ ku oyczyźnie łwey nie byli/ áby o iey dobrym/ zá powodem y pomocą W.M. nie mieli rádźić. *VotSzl* A2v.

»za powodem i staraniem« (1): zá powodem przecię y łtáraniem Oycá świętego Papieżá Páwłá III. żadnym łpołobem broní z ręku niepułczamy *OrzJan* 130. ~

»za powodem [czego]« = pod wplywem czegoś (1): Ale łądow ábo Praw/ przeciwko tym ktorzi z drogi dobrych obyczáiw włtąpili/ dla tego żywáią/ áby wždy oni po niewoli to czynili/ częgo z dobrej woli łwey/ á zá powodem wczłiwych obyczáiw czynić niechłieli [*quod moribus et sponte sua facere recusarunt*]. *ModrzBaz* 4v.

a. [*Pociąg seksualny [ku komu]*]:

Szereg: »powod a chciwołć«: Mnoży [*tatarka*] też w mężach náłsienie plemienia/ y czyni powod a chciwołć ku niewiełcię. *Cresc* 1571 180.]

b. *Przyczyna* (12) :

powod kogo [= czyj przykład zachęcił, zainspirować (1): *GosłCast* 6 cf »z powodu«.

powod czego (4): Cf I sg w funkcji okolicznika przyczyny; »z powodu«, »za powodem«.

powod do czego (3): y któryż ieft grzech twoy [*Panie Jezu*]? która winá twoiá? co zá przyczyná śmierci? co zá powod do fkazania ná vmęczenie? *LatHar* 268. Cf *Zwrot*.

powod ku czemu (1): Zlekufzenie [!] ieft powod ku grzechowi. *KuczbKat* 425 marg.

I sg w funkcji okolicznika przyczyny: »powodem [*czego, czym*]« = *za przyczyną* (2): który [*Kościół*] ná ten czás w wielkim błędzye á rozerwaniu był/ ábowiem trzey Papieżowie w ten czás byli/ powodem infzych krolow y biskupow. *BielKron* 188; ták áni mądrość wáfzý kró: M. nieuštěpowála fczęšciu: áni fie též fczęšcie vnošilo rzeczy fczęšnych powodem. *OrzJan* 94.

Zwrot: »powod [*do czego*] dać« [*szuk zmienny*] (2): Ták fie Lácínfki tłumáč ná przodku Ewánielionu [!] Iohána ś: omylił/y innym Tłumáčom powod do złego przekłádu/ y do wymyšlenia wieczności fyná Božego/ dał. *BudNT przedm c, iiv*.

Wyrażenia przyimkowe: »z powodu [*kogo, czego*]« (2): Ważyłem fie przedsię [*wydać historię Józefa biblijnego po polsku*] z powodu naprzód oné⁸⁰ [...] Symonidefá kocháné⁸⁰, który go tákze wiérzem lácínfkim wydał: potym y z powodu zacnéy rzeczy láméy, y z cnót wielkich młódzieníčá tego, áby wšyfcy mieli wzór y źwierciádló nie nákážoné, czego fie trzymáć, czego niecháć. *GosłCast* 6.

»za powodem« [*w tym: czego* (2)] (4): *StryjKron* 280; Zá powodem lámégo tedy przyrodzenia/ Królu zacny/ ludzkiego fšukay pomnożenia [*tj. staraj się o zwiększenie liczby ludności*] *KochProp* 16.

~ *Wyrażenie*: »za którym powodem« = *dłaczego; dlatego* (2): iákom wielką [...] trudną pracą [...] podiáł Czytelniku miły/ ftaráiáć fie s pilnočíá ábychci prawdziwy/ y dowodny wywod Narodow náfzych Sarmatfkich/ Sławánfkich/ Ruřkich/ á przytym Litewfkich pokazał/ iáko/ skąd/ którym fpořobem/ od potomftwá Noego polli/ iáko též y zá którym powodem w tych kráinách puřnocnych ofiedli *StryjKron* 86; Roku 1378. Ian Hus w Prádze Stolicy Czeřkiew/ přećiw Odpuřtom y infzym wyřtěpkom Papieřkim iáwnie poczáł kázáć/ zá którym powodem přeřládowánie Mnichow y Duchowienřtwá w Czechach/ y wnětrzne woyny vrořly. *StryjKron* 457. ~

2. Doradzanie, doradztwo (1) : áby nam či/ którym ten powod náležý/ do tego pomogli iákobyřmy též táké [*jak u starożytnych Rzymian*] ćwiczenie tu v fiebie mieli/ zwłářczá młódych Ludži. *BielSpr* b4v; [Jeřli panom *gubernacula* [= *władzy, rządów*] nie przyznawacie, tedy im wřdy powodu nie odejmujcie *PismaPolit* 255].

3. To, co nadaje kierunek ludzkiemu działaniu, to, co sprawia, że ktoś postępuje tak a nie inaczej (2) : *powod czego* (1): Dictamen, Obyczaj/ Powód rozumu. *Mącz* 86c.

a. Utrwalony tradycją sposób postępowania ludzi, obowiązujący w określonym czasie i miejscu, obyczaj (1) :

Wyrażenie: »powod ludzki« (1): Człówiek [...] ná trzech rzeczách opářtrnořć fwoię ma ládzić/ tho ieft/ ná přeřřzley/ ninieyřzey/ będącey. Ninieyřzemi fie mamy řprávowáć przykládnie wedłóg powodu ludzkiego czářow fwoich w dobrym rozeznáníu. *BielKron* 333v.

4. Wzór, przykład do naśladowania (11) :

powod czego (2): Iezus miły dáł nám powód modlenia ij fwięci ie⁸⁰/ abyřmy iego fwięte milóci gorážno fie modłář nařladowali *OpecŽyw* 54; *KwiatKsiąž* C.

powod z kogo, z czego (4): *PatKaz III* 154v cf *powod ku czemu*. Cf »wziáć powod«.

powod ku czemu (2): tu nauką maczye ku łzwyątołzeczy, przykład y pouod ku dobrym myłofyernym uczynkom łtego panny maryey zyuotha *PatKaz III* 154v. Cf »powod dawać«.

Zwrot: »powod dawać« [w tym: do czego (1), ku czemu (1)] (2): [okazanie błędów kacerskich podaliśmy] dziękuiąc Pánu Bogu/ że [...] zá niedbáłością tych/ ktorzy byli powinni łłowem/ y przykłádem żywotá pobożnego páśc trzodę Páńfką/ y W.K.M. ku włzelákicy pobożności *powod dáwác*/ [...] nam przedsię W.K.M. przez ták długi čás w práwey á w Powłzechney łtárożytney Wierze záchowywác raczy. *WujJud* a8v; pytał P. Iezus [ucznioów swych]/ co by onim trzymali? Piotr niemiefzkáiąc á drugich łię nierádzác/ y owłzem włzytkim do tákies⁶⁰ wyznánia *powod dáiąc* [...] [rzekł]: Tyś ielt/ powiáda/ Chrjłtus Syn Bogá żywego. *SkarŻyw* 597.

»za [czyim] powodem iść« = *brać przykład z kogoś* (1): Nie dármó wielcy oni Theologowie [...] Bázylus y Názyánzenus/ [...] przez trzynaście lat/ porzuciłwłzy włzytkie Greckie pífmá/ łámego łię pífmá ś. vczyli/ iego rozumienie biorác nie z włáfney śmiałóści/ ále z pífmá łtárfznych/ zá ktorzych powodem łzli *SkarKaz* 81b.

»wziąć (a. brać) powod« [w tym: z kogo (1), z czego (2); [skąd]] [szyk zmienny] (3): Bo włzytki młode narody [tj. młodzi ludzie]/ Máią brác s łtárfznych powody *BielKom* E4; Iáko tedy Rzeczypołpolite máią fwoie Senatory/ ták też Kofcioł Boży ma fwoie Stárfze [...]. Y zda mi łie że to połtánowanie Stárfznych w Kofciele Bożym wzyęło *powod* s Synágoti żydowłkicy. *RejPosRozpr* c2v; *LatHar* 189; [Aż potem i do mojj (powiáda [ks. Feliks]) fary, która jest od Krakowa trzy mili, ty wesołe nowiny ewangeliji św. [Pan Bóg] przynieść raczeł, a przez nas ministry [...] robotę swą zaczął etc. I powiádał tu porząd wszytkę sprawę swą i swoich towarzyszóv, to jest, jak począł w tym postępowác a skąd *powód* wziął. *AktaSynod* I 108].

Szereg: »przykład i powod« (2): *PatKaz III* 154v; á gdy by oni [młodzieńcy] łtárfznych przykłády y powodem łtáteczney powági niebyli zátrzymawani/ łátwie by łię w gorłze rzeczy záwždy wdawali. *KwiatKsiąż* C.

a. O ludziach (3) : [Tertulian w swoich pismach ukazuje] iż łię nam nie godzi nic przydáwác [do Pisma Św.] wedle zdánia náłzego: máiąc Apołztoły Páńfkie powodem: ktorzy też nic łwego nie przydáwali *CzechEp* 133.

Wyrażenie: »dobry powod« (1): Trzebá łie tedy myć ná pyeczy/ y owłsem pilnowác/ áby rodzicy dobrem powodem łtawáli łie dzyecyom łwym. *GliczKsiąż* E2v.

Szereg: »przodek i powod« (1): WSzytkim pułtelnikom przodek y *powod* był/ Páweł z Thebáidu pierwłzy pułtelnik. *SkarŻyw* 50.

5. Początek, źródło, to, skąd coś pochodzi, wywodzi się (22) : Extantia, Bytnóść/ Pochód/ Powód. *Mącz* 112b; Abowiem zwyczáie/ ktore z pewnego powodu łerdecznego pochodzą [= ktore ukształtowała pewna skłóнноść serca; animi inductione conformati]/ wiecey nas w powinności zátrzymawáią/ niłzi ábo naywłęłtze zapłáty/ ábo náłrołłze kazni práwne. *ModrzBaz* 5v.

powod czego (10): Bogci łam zrozumiewa drogę iey [mądrości]/ á łam wie miełfce iey. (marg) To ielt/ Bog ielt powodem mądrołci. (-) *BibRadz Iob* 28/23; Bo iáko w zbawicielu beły włzytki powody náuczenia/ ták po zbawicielu w Pietrze włzyłcy łię inni zámknęli. *SkarJedn* 71, 81, 148; *SkarŻyw* A3; *CzechEp* 241; *OrzJan* 31; *LatHar* 619. Cf *powod czego od kogo*; *Zwrot*.

powod czego od kogo (1): Tego kácerstwa [tj. obrazoburstwa] powod był od łamychże Cełárzow y Monárchow páńltwá Rzymłkiego. bo náprzod Leo trzeci [...] wymiátał obrázy Chryštułowe mowiąc: niegodzi fię Chryštuła málowác. *SkarŻyw* 298.

W połączeniach szeregowych (3): wiedząc iż tá łamá łtolicá [rzymska]/ iedności kościelney y miłości Chrześciáńłkiew/ bez ktorey nigdy zbáwieni być nie mozem/ łtrozem/ powodem/ y obrońcá iest. *SkarJedn* 148, 81; Bo gdyby [Syn Ojcu] rownym był/ iáko X.K. twierdzi/ tedyby dwa Bogowie y dwa oycowie/ y dwa początki/ dwie przyczynie y powody wżytkiego musiály być *CzechEp* 241.

Zwroty: »powod miewać« (1): Wżytkié łpráwy wáłzý kró: M. iáki powod zprzodku/ pewny miéwály / ták y dokońcá pewnémi fię kończyły gránicámi *OrzJan* 93.

»powod wziąć« [w tym: czego (1)] (2): Ktore [zbawienie] wziáwży powod przepowiedánia przez Páná/ od tych ktorzy łłuchali potwierdzone było. *CzechEp* 281; *LatHar* 302.

Wyrażenie: »powod svoj biorący [z czego]« (1): Ine moczy [ziół] [...] w rozlicżnych niemoczach zijawiaią fię przez vczynki łwe, Powod łwoy bioráczé z ognia żywiołowego *FalZiół* [*7]v.

Szeregi: [»powod a początek«: x. Feliks superintendens na żádość br. Jerzego powiadał o powodu a początku prawego nabożeństwa [...]. A to się poczęło dziać w Krakowie przez mężé oświecone, na to od Pana Boga wysłane *AktaSynod* I 108.]

»powod i przyczyna« (1): Stąd tedy od Apostołłkich czáłow Kościelne godziny ná siedm części y czáłow rozdzielone/ powod y przyczynę łwą wzięły: iáko Iutrznia/ Prymá/ Tercyá/ Sextá/ Noná/ Niełzpor/ y Kompletá. *LatHar* 302.

»sprawca i powod« (1): PAnie Boże [...] náklóń vchá twego ná modlitwy nabożne Kościołá twego (ábo mnie grzełznego) ty ktorýs łam iest łprawcá y powodem włzelkiew pobożności *LatHar* 619.

»powod i źrzodło« (1): Bogá poznánego/ ktorý iest niewypowiedziáney piéknóści y wdzięczności wżytkiew powod y źrzodło/ y zgromádenie ná kupę łzczęściá wżytkiego/ trudno niemiłowác. *SkarŻyw* A3.

a. *O pochodzeniu osób Trójcy Świętej* (5) : Po nim Biłkup Mityleńłki rzekł: Iam zmłodości łrodze fię o to z Łáćinniki łwarzył/ y wielki łpor trzymał, iż mi fię zdáło iákoby dwa powody w Troyce S. kłádl: ále teraz gdy ná Synodzie/ ich fię náuká obiáśniłá: poznałem iż ináczey niżem mnimał/ y łłusnie trzymáią. *SkarJedn* 291.

powod czego komu, czemu (1): Gdyż Bog łam oćiec/ będąc oycem/ nie może być áni iest łynem/ iáko też łyn/ będąc łynem/ nie może być oycem: á pogotowiu łobie łámemu/ y wżytkim inłzym rzeczám przyczyná y powodem/ byćia ich y łftności: gdyż on cokolwiek ma/ wżytko ma od Bogá. *CzechEp* 241.

powod czyj (2): Rádżę ábyłmy zachodnych Doktorow piłmá przyięli: á iż Duch S: od łyná iestezłtwo má/ a oćiec y łyn łą iedynym powodem Duchá S. to ia wierzę/ y wyznawam *SkarJedn* 290, 292.

Szeregi: »początek i powod« (1): Lecż Zbor wżyciek Grecki [...] ná tym łtánáł/ iż Duch S. pochodzi od oycá y od łyná/ ták iáko od iednego początku y powodu *SkarJedn* 292.

»przyczyna i powod« (1): *CzechEp* 241 cf *powod czego komu, czemu*.

b. *O źródłosłowie wyrazu* (4) :

α. Etymologia, pochodzenie wyrazu (4) :

powod czego (1): Etymologia, Veriloquium, Práwy Pewny á ifty wykład/ álbo powód/ Pochop/ Początek/ álbo Rodzay niektórego słowá. *Mącz* 108d.

W połączeniu szeregowym (1): *Mącz* 108d *cf* *powod czego*.

Zwrot: »brać svoj powod [od czego]« = *pochodzić, wywodzić się* [szyk zmienny] (3): Owízem słowo íámo Lácińńkie [oznaczające kapłana] bierze powod íwoy od rzeczy świętych: á znáczy nam íługę íwýetych rzeczy *RejPosRozpr* c2v; Abowiem od słowká tego El ktore moc y síłę známionuie/ [słowo] Elohim [= *Bóg*] powod íwoy bierze. *CzechRozm* 15v, 51v.

β. [Rdzeń wyrazu [czego]:

Szereg: »korzeń lub powod«: Merachephes przeto íeít participium (iáko Grammátici zowá) ktorego korzeń/ lub powod íeít Rachaph/ to íeít/ wionął albo dmuchnął *BudArt Z.*]

6. Przebieg, rozwój; tok wydarzeń; bieg spraw w czymś życiu, dobre lub złe powodzenie (8) :

W połączeniu szeregowym (1): [*Bog cię*] Rozlicznie błádzącego/ álbo grzeízającego/ częítto y rozmáicie od błędow y grzechow odwoodził/ bądź vpominániem wnétrznym/ bądź pobudką iáko kazániem y náuką/ dobrodzieítwy y fortunnym powodem/ karániem y nieízczeńnymi poítępkámi/ boiáznią y miłostíá. *LatHar* 675.

I sg w funkcji okolicznika przyczyny: »powodem« = *wskutek przebiegu wypadków (1):* Boleśław [*Śmiały*] tákże choć íczęńnym rzeczy powodem był íławny/ przecieć królestwo drzewieíy vtrácił/ níżeli íwéy zbytnieíy chciwoóci mógl miáre náleóć. *OrzJan* 93.

Wyrażenia: »powod rzeczy« [szyk 4:3] (7): [Pytaízli go [astrologa] téż o iáką zgubę/ ízkodę/ zyfk/ powod rzeczy/ álbo o co tákowého: [...] to pewna/ żeć nic nie powie. *JanWróz* 16]. *Cf* »szczęśny powod«.

»szczęśny (a. szczęśliwy), dobry, fortunny powod (rzeczy)« [w tym: *dobry i szczęśliwy (1)*] (6:1:1): niech íe [cesarz *turecki*] iáko chce ták íczęńnym rzeczy powodem óslep y bez pámięci vnoóí *OrzJan* 81, 66, 93; A ták w tym nabożeńítwie záraz wyráízil y odpráwíl duchownie/ troiákie ono Zydowńkie ofiáry: to íeít naprzod zá grzechy oddáne/ potym ípokoyne/ álbo zá ízczeńliwe rzeczy potocznych powody vczynione *LatHar* 507, 675. *Cf* *Wyrażenia przyimkowe*.

Wyrażenia przyimkowe: »z dobrego i szczęśliwego powodu rzeczy« (1): przyiációl liczbá niemála przybyłá [*królowi*] [...] z dobrého y ízczeńliwego powodu rzeczy/ który wielá zwycieítzw/ wielkich y znácznych/ íeít ták ósłáchciony/ że przez trzydzieóci pięć lat/ których królowác raczy/ máło zwycieítzw nie porownál z liczbá lat íwoich *OrzJan* 62.

»za szczęśliwym (a. nieszczeńnym) powodem rzeczy« (2): którzy [*książęta niemieccy*] zátym nieízczeńnym powodem rzeczy íwoich/ Páná Bogá o to proízá/ ábyś wálzá kró: M. [...] mógl íe wywięzáć z tych sídeł przymiérza tego [*tj. z Turcjá*] *OrzJan* 127, 13.

7. Przesłanka, podstawa wnioskowania (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »za powodem« = *na podstawie (1):*

~ *Szereg:* »za powodem a za przyczyną« (1): Argumento aliquid coniectare Zá powodem á zá przyczyną nieyáká íe czego domyósláć. *Mącz* 162a. ~

8. Temat, treść wypowiedzi (2) :

powod czego (1): oddáli mu [Aleksandrowi] lift poślány wespół s piłą/ z mączugą/ y z zawoykiem. Alexander natychmiał przykazał lift przed wśytkimi czytác/ Rycerze flucháiąc powodu [tenorem] onego liftu/ bárzo sie smęcili HistAl C4v.

W połączeniu szeregowym (1): Hypotesis, Latine argumentum sive materia, Powod/ więźbienie á máteria około którey sie rzecz więźbi. Mącz 161a.

9. praw. Przewód sądowy, sprawa sądowa (6) : Kto komu ręczy zá iáki dług y też o co inźzego/ á on co zań ręczono nieuczyni dofyć: tákowy rękoymia iefli słownie ręczył/ iż nie zapifem/ będyeli miał pokoy o ono rękoiemstwo rok y lzefć niedzyel/ iż niebędye przes iftcá gában álbo pozywan: tedy zá dáwnością [= *wskutek przedawnienia*] powodu zniknie [= *uniknie*]. UstPraw F4v; A gdy pozwány [w sporze o granice] ná roku pierwżym nieftánie/ táki ma być w winie przekazan. Nieftánieli ná wtorym záwitym roku/ [...] prze powodu ma być zdan/ ktorym zdánim iuż odzyerży powod ten co pozywa o gránice. UstPraw I; Gdyby kto kopce [graniczne] rozfytał [...]/ táki temu ktoby go pozwał przepada od każdego kopcá [...] trzy grzywny [...]/ á kthemu ten co kopce [...] pokáži/ ma Podkomorzego zwieść ku wfypaniu kopcow [...]/ co tho ma vczynić po obełńaniu Woźnego y dwu Sláchćicu od powodu [tj. od rozpoczęcia przewodu sądowego] ósm niedzyel UstPraw Iv; A gdzieby [w procesie granicznym] która [strona] przywiléy miála/ álbo iákié lifty/ álbo zapify ná gránice/ [...] tá ftroná będye miála początek do powodu probowác/ y podeprzéc té gránice SarnStat 473 [idem] 1176.

10. Rzemień, na którym prowadzi się zwierzęta, zwłaszcza konie; zawsze w wyrażeniu przyimkowym: »na powodzie« (5) : [Tatarzy] Tego ftrzegą áby fzlák wielki po sobie czynili. A to przeto aby náfzy mniemáli kthorzy fzláku pátrzáią: być Lud wielki/ przeto ná powodzie po kilku koni miewáią. BielSpr 67v; [[W czasie bitwy pod Chojnicami król Kazimierz Jagiellończyk uciekał przed Krzyżakami.] A gdy już był z przestrichu wolny, na świebodzie, [rycerz o nazwisku] Woł wałacha świeżego mając na powodzie Dał królowi StryjPoczqt 485, 298].

Zwrot: »na powodzie iść, wieść« [szyk zmienny] (1:1): ábowiem Krol [Aleksander] iádac przez rowny potoczek/ padł z nim koń żywotny dofyć dobry y chędogi vtonął w trofze wody. Drudzy piřzą iż ná powodzie fzedł. BielKron 398v; A czyi koń napirwey przybieży [w czasie wyścigów]/ ten bierze pirwży klenot [...]. A ten co sie iuż ná lámym oftátku przywlecze/ tho mu świnię do fzkápy przywiązą/ y muři ią podle siebie wieść ná powodzie áż w miáło RejZwierc 129v.

Przen (2) :

Zwrot: »na powodzie chodzić, wieść« [szyk zmienny] (1:1): by nam iedno kto ledá czáčzko vkazał/ damy sie wieść ná powodzie kędy iedno każą. RejZwierc 194v, 155.

Szereg: »na wędzidlku, na powodzie« (1): [ciało nasze] iáko iefť lámo odmienne/ tákze też y przyrodzenie odmienne á nigdy nie wfpokoione w sobie nořić muři. Ale gdzie sie fwięthy rozum s cnotą temu fwowolnemu przyrodzeniu zmocni/ pewnie iuż mu trudno wirzgác/ á pewnie krotko iuż ledá ná wędzidlku ná powodzie chodzić muři. RejZwierc 155.

11. [Powodzenie, pomysłność: Afzeby [...] chwałę Bořą/ a potym swoy włařtny doczeřny a wieczny powod [...] s pilnością ym nawiętfżą rořwałzali/ a w takowem rořwałzaniu [...] tak fię zachowali UstKořciel b4.]

12. [Konie rozstawne, tj. przygotowane w miastach po to, aby przedstawiciel władzy, odbywający dłuższą podróż, mógł wymieniać zmęczone konie na wypoczęte:

Wyrażenie: »poseł na powodzie« = *poseł poruszający się za pomocą koni rozstawnych*: Veredarius, ein Poßbot. *Pol.* pośel ná powoźdie/ goniec. *Volck* 702.]

13. [Rodzaj powinności służebnej: dostarczanie panującemu lub jego przedstawicielom środków transportu: i insze onera rozmaite były, tak, iż i klasztory i dobra duchowne na początku nie były od tego wolne; których angaryj nazwiska najdziesz w kronikach: przewód, powód, stróża, stań (s), naraz, sep, powołowe, targowe, krowa, podwód, opole. *PismaPolit* 198.]

Synonimy: **I.1.** instygator, namawiacz, namowca, namownik, pobudzacz, podburzyciel; **2.** przełożony, przywódca, wodz; **3.** aktor, delator, iściec, »powodna strona«, »powodowa strona«, prokurator, żalobnik; **a.** instygator; **II.1.** bodziec, instygacja, instygowanie, nakłonienie, namawianie, namowa, namowienie, namowka, napominanie, naprawa, naprawienie, natchnienie, nawod, pobidka, pobudka, pobudzanie, pobudzenie, pochop, podburzanie, podburzenie, podniata, podszczuwanie, poduszczanie, poduszczenie, podwod, podżeganie, podżoga, ponękanie, ponukanie, poruszanie, powab, przywod, wzywianie, zwiedzenie; **a.a.** chciwość, chęć, chuć, pożądanie, żądza; **b.** okazyja, przyczyna; **2.** porada, porządzenie, rada; **3.** obyczaj; **4.** przykład, wzor; **5.** pochod, pochodzenie, początek, źródło; **b.** grunt; **a.** pochop, początek, rodzaj, wykład; **β.** korzeń; **8.** materyja, tema, wątek, więźbienie; **9.** przewod, sprawa; **10.** wodza; **11.** podwoda, posta; **12.** odwoz, podróż, podwoda, powoz, przewod, zaciąg.

Cf [NIEPOWOD]

MFr